Partistyre eller — — —?

—o—

„Da i enhver Stat enhver fri Mand med en fri Vilje ogsaa skal regeres ved sig selv, *saa skulde egentlig det hele forsamlede Folk have den lovgivende Magt.*" Men da dette i de store Stater er umuligt og i de smaa Stater er forbundet med mange Slags Vanskeligheder, saa bliver det nødvendigt, at Folket gennem sine Repræsentanter gør det, som det ikke kan gøre selv."

Af denne Udtalelse af *Montesquieu* fremgaar det tydeligt, hvilken fremskudt Plads i Staten allerede han tiltilkendte Folket.

Og denne Opfattelse, at Folket *bør regeres ved sig selv,* og at dette bedst lader sig gøre gennem folkevalgte Repræsentanter, har, saa vidt jeg kan skønne, været den ledende Tanke i de Forfatninger, som er blevne til siden den franske Revolution, ligesom det tidligere var det i den engelske og altid har været det i de nordamerikanske Fristaters Forfatnig.

Men dette „Selvstyre", som man har søgt at etablere gennem valgte Repræsentanter, har for mange været en bitter Skuffelse.

Lovgiverne, der skulde være Folkets Tjenere, er blevet Folkets Herre.

Dette forudsaa allerede *Rousseau.* Han siger: „Det engelske Folk tror at være frit." „Det tager fejl, det er kun frit, mens det vælger til Parlamentet; saa snart det har valgt, er det Parlamentets Slave." Og man kunde fristes til at tilføje, at ogsaa ved selve Valgene er det smaat nok med Friheden. Mange Gange kan Vælgeren overhovedet ikke komme til at afgive sin Stemme til en Repræsentant, med hvem han eller hun deler Anskuelse. Og er man saa lykkelig at høre til de „repræsenterede", saa har man politisk talt for hver Valgperiode solgt sig til sin Repræsentant. Skuffer han eller hun, har man intet som helst at skulle have sagt. Vælgerne er ganske umyndige. De har ingen Opløsningsret overfor Rigsdagen, ingen Tilbagekaldelsesret overfor den enkelte Repræsentant, og ingen Ret til at overflytte deres Stemmer.

Hvad er nu herved at gøre?

Ja, et af to. Enten maa man indføre et Repræsentationssystem ved Hjælp af hvilket Folket til enhver Tid kan skaffe sig en Repræsentation, som svarer til dets Vilje („Fri-Valgret") eller ogsaa maa Folket sættes i Stand til gennem direkte Afstemning (Referendum) og Forslagsret (Initiativ) at kunne tage Affære, naar Repræsentanterne paa Tinge paa en eller anden Maade eller i en eller anden Sag svigter deres Opgave.

Den første Fremgangsmaade, at indføre et mere fuldkomment Repræsentationssystem, er den mest rationelle og saa langt at foretrække, men de herhen hørende Metoder, som jeg senere nærmere vil omtale, er endnu saa lidt kendte og saa lidt forstaaede, at det rimeligvis vil vare altfor længe, inden de naar frem til Sejr, om man ikke tager Vejen i smaa Skridt.

Et saadant mindre Skridt er netop Indførelsen af Initiativ (Folkets Forslagsret) og Referendum (Folkets Afstemningsret).

Dette, at Folket, den enkelte Borger, i *frit* Samvirke med ligesindede, har Adgang til, naar Forholdene gør det ønskeligt at gribe ind og gøre det, som den partivalgte og partibundne, hvor udmærket vedkommende ellers er, ikke kan gøre, det giver Mod og Haab, og *„Haabet* er en mægtig Kraft, der kan bruges til at lukke Døren op til Fremtiden." Man begynder igen at tro paa — og man vil erfare det — at Politik ikke behøver først og fremmest at være en Kamp om Magten — saaden *maa* den forme sig nu — kun de, der har Magten, kan gennemføre deres Idéer — men at politisk Arbejde kan forme sig som Samarbejde mellem dem, der i den foreliggende Sag vil det samme, uden at de i nogen Maade er nødte til eller har Fordel af at optræde i fast sammensmedede Partier, hvis enkelte Medlemmer skal bære Ansvaret for hinandens politiske Handlinger. Enhver er frit stillet, og enhver maa derfor bære Ansvaret for sine egne Handlinger.

Paa den Maade kommer Politik til at virke til Opdragelse; nu virker den ikke sjældent det modsatte.

Det er derfor kommen til at staa saadan for mig, at Vejen til virkeligt — sandt — Folkestyre, udøvet gennem Metoder, som i egentligste Forstand svarer til Hensigten, at den gaar gennem den Opdragelse og Udvikling *Referendum* og *Initiativ* yder sine Udøvere.

Referendum.

Idéen og dens Betegnelse stammer fra Schweiz, hvor Referendum for nogle Staters Vedkommende har været kendt i flere Hundrede Aar, og hvor man siden 1848 har anvendt Referendum i større Udstrækning og i flere ejendommelige Former end noget andet europæisk Land. I Amerika er Referendum i de sidste 10—20 Aar indført i 17 af de ca. 50 nordamerikanske Fristater.

De to Hovedformer, man i en Oversigt som denne maa skelne imellem, er det tvungne Referendom (Obligatorisk Referendum) og det valgfri eller frivillige Referendum (Fakultativt Referendum).

Ved tvungent Referendum forstaas en Grundlovsbestemmelse, som gaar ud paa, at en Lov, vedtaget i den lovgivende Forsamling, gennem en Folkeafstemning *skal* ud til endelig Vedtagelse eller Forkastelse.

Ved frivilligt Referendum forstaas en Grundlovsbestemmelse, som gaar ud paa, at et bestemt Antal Borgere *kan forlange,* at en af den lovgivende Forsamling vedtaget Lov gøres til Genstand for en Folkeafstemning.

Hvor mange Borgere, der skal til, for at en Afstemning kan forlanges, er forskelligt efter Statens Størrelse og de politiske Anskuelser, som var raadende hos den paagældende Grundlovs Fædre. Tallene kan saaledes for de schweiziske Kantoners Vedkommende variere fra 20 af 19,700 Indbyggere i Kanton Uri til 6000 af 281,379 Indb. i Kanton Waadt. For Forbundsforfatningen f. Eks. gælder det, at 50,000 af 3,327,336 Indb. kan forlange en Forfatningsrevision.

Tvungent Referendum ved *Forfatningsforandringer* er indført i de fleste nordamerikanske Fristater, i den franske Forfatning, i alle de schweiziske Forfatninger, baade i de enkelte Kantoner og Forbundsforfatningen og sidst i den danske Grundlov af 5. Juni 1915 se § 93. Tv. Ref. har tillige fundet ret stor Anvendelse ved den *alm. Lovgivning* i en Del af de schweiziske Kantoner. Men saa vidt jeg kan se, er det dog her som i Amerika det frivillige Referendum, der spiller den største Rolle ved den alm. Lovgivning.

Initiativ,

Hverken i Schweitz eller i U. S. A. er man imidlertid bleven staaende ved at kræve Folkeafstemning med Hensyn til de Love, som udgaar fra den lovgivende Forsamling.

Et saa meget større og betydningsfuldere Skridt i Retning af virkeligt Folkestyre er Indførelsen af Folkeafstemning i Forbindelse med Forslagsret *(Initiativ).*